

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 Oslo

Deres ref

Vår ref

Dato

2012/9857-ING

04.12.2012

Høring om nye rammeplaner for lektorutdanningen, trinn 8-13

Vi viser til høringsbrev fra Kunnskapsdepartementet om nye rammeplaner for ettårig PPU og femårig lektorutdanning. Følgende uttalelse er bygd på innspill fra programstyret for adjunkt- og lektorutdanning ved UiB og fakultetene med studier i PPU og femårig integrert lektorutdanning (Det humanistiske, Det matematisk- naturvitenskapelige, Det psykologiske og Det samfunnsvitenskapelige fakultet). Studentene har ikke levert høringsuttalelse.

Vi vil bare uttale oss om rammeplanforslagene som er relevante for de studiene som gis ved UiB. Dette gjelder rammeplan for lektorutdanning for trinn 8–13 og rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) for trinn 8–13.

Ved UiB er de aktuelle fagmiljøene generelt positive til de overordnede forslagene i rammeplanene. Dette gjelder særlig målene om faglig fordypning og faglig integrasjon med tydeligere kobling mellom disiplin-fag, profesjonsfag og praksis. Det er positivt at hovedmålet skal være faglig fordypning og at emner og fag skal være forskningsbaserte og forankret i forskningsaktive fagmiljø. Det samme gjelder vektleggingen av samarbeid mellom fagmiljø, og samarbeid mellom lektorutdanningsinstitusjoner og praksisfeltet. De faglige målsetningene er vesentlige og her er mye av gevinsten ved å ha en lektorutdanning ved universitetet. Vi vil støtte den overordnede tenkemåten som ligger til grunn for målene i rammeplanutkastet.

Det høringsinstansene peker på som problematisk, er forslaget om 100 dager praksis i lektorutdanningen. Det uttrykkes tydelig skepsis til om vekt på kvantitet vil gi kvalitetsheving i praksisopplegget. Det etterlyses oppmerksomhet om tiltak for å styrke kvaliteten i praksis.

I tillegg er det flere andre sider ved forslaget høringsinstansene ønsker å kommentere. Først kommenteres rammeplanen for ettårig praktisk-pedagogisk utdanning, deretter rammeplanen for lektorutdanning.

RAMMEPLAN FOR ETTÅRIG PRAKTISK-PEDAGOGISK UTDANNING FOR TRINN 8–13

1. Krav om mastergrad for opptak til PPU

UiB vil støtte det generelle kravet om mastergrad for opptak til ettårig PPU. Et slikt krav er i tråd med det overordnede ønsket om at masterutdanning skal være hovedmodellen for norsk lærerutdanning. I den sammenhengen vil et breddeuniversitet som UiB ha særlig gode forutsetninger for å gi en bredt orientert lærerutdanning på høyt faglig nivå. Kravet om mastergrad vil også kunne virke motiverende for flere til å fullføre mastergraden i viktige skolefag.

Kunnskapsdepartementet peker på behov for å tillate unntaksordninger for dette kravet, dels som følge av rekrutteringssituasjonen (real FAG og teknologifag) og dels på grunn av studieoppbygging (som ved utøvende kunstfag, som musikk). Vi støtter disse vurderingene. I tillegg er det relevant med unntak for noen fremmedspråk med akutte rekrutteringsbehov (som kandidater med bachelor i kinesisk, japansk, arabisk og slaviske språk). Hovedregelen må likevel være å utdanne lektorer med mastergrad.

2. Krav om karakter C for opptak til PPU

UiB støtter kravet om C-snitt for opptak til PPU, slik kravet er for opptak til de fleste masterstudium ved UiB.

3. To undervisningsfag

UiB støtter i hovedsak forslaget om krav til to undervisningsfag for opptak til PPU. Dette er hovedregelen for opptak til PPU ved UiB. Dette fungerer som en kvalitetssikring og som en måte å sikre fremtidige lektorer gode arbeidsvilkår. Samtidig kan det være behov for unntak når det gjelder kunstfagutdanning (blant annet musikk) og for mindre språkfag der det er behov for lengre tid for å oppnå undervisningskompetanse (for eksempel kandidater med bachelor i kinesisk, japansk, arabisk og slaviske språk).

4. Minst 50 prosent praksis ved annen skole

UiB støtter forslaget. Vi regner med at denne muligheten for praksis ved egen skole gjelder studenter som tar PPU som deltid og at det er utdanningsinstitusjonen som avgjør praksisplassering.

5. Praksis både i ungdomsskolen og videregående skole

UiB støtter målsetningen om praksis både i ungdomsskolen og videregående skole, men vil foreslå unntak for fag som bare undervises i videregående skole, som mediefag, filosofi og psykologi.

6. Minst 60 dager praksis

UiB tolker kravet om 60 dager praksis som om lag å svare til det praksisomfanget ettårig PPU har i dag. Vi ser ikke behov for ytterligere presiseringer av innholdet i praksis, men ser behov for presiseringer for sikring av kvaliteten i praksis.

7. Beskrivelser av faglig innhold og læringsutbytte

Flere av universitetets høringsinstanser har innspill til formuleringer om faglig innhold og læringsutbytte. Programstyret uttrykker undring til at en målformulering knyttet til danning i demokrati og flerkulturelt samfunnsliv har forsvunnet fra et tidligere utkast til rammeplan for PPU, selv om det fremdeles er del av rammeplanen for lektorutdanningen:

Forskriften skal sikre at utdanningen kvalifiserer kandidatene til å videreutvikle skolen som en institusjon for læring og dannelse i et demokratisk og flerkulturelt samfunn. Den skal sørge for at utdanningen er rettet mot undervisning på trinn 8-13 og sikre at kunnskap om ungdomskultur og evne til å motivere for læring er sentrale elementer i utdanningen

Programstyret påpeker at disse målene er like relevante for dem som tar ettårig PPU som dem som tar masterstudiet og ønsker derfor at formuleringen settes inn igjen.

Alle er enige om at det også i rammeplanen for PPU må kunne trekkes inn momenter om fagkunnskapen studentene har fra utdanningen sin, slik det er gjort i rammeplanutkastet for lektorutdanning. Under «Kunnskap» bør det spesifiseres at studentene skal ha kunnskaper om opplæringens faglige begrunnelser. Dette følger implisitt av det innledende og generelle punktet («har inngående fagdidaktisk og pedagogisk kunnskap...»). Det mangler likevel

formuleringer om hva denne kunnskapen skal bestå i. Flere forslag til formuleringer kan bidra til å bøte på dette:

- å tilføye "faglig" i første læringsmål under "Kunnskap" i § 2, slik at kandidaten "har inngående *faglig*, fagdidaktisk og pedagogisk kunnskap rettet mot trinn 8–13",
- å tilføye et punkt under "Kunnskap" i § 2, om at kandidaten "*har bred kunnskap om fagenes særlige begrunnelser og utfordringer i skolen*".

Et annet forslag til revidert formulering under "Ferdigheter" er: "kandidaten kan bruke varierte arbeidsmetoder, *fortolke og konkretisere faglige læreplanmål*, differensiere og tilpasse opplæring i samsvar med gjeldende læreplanverk, og skape motiverende og inkluderende læringsmiljø."

Disse endringene, eller endringer i samme retning, vil gjøre den fagdidaktiske kompetansen tydeligere i læringsutbytteformuleringene og vil også tydeliggjøre hvorfor lektorutdanningen trenger kompetanse med bred forankring i fagene.

8. Profesjonsfaget

I begge rammeplanutkastene er begrepet *profesjonsfag* brukt om fagdidaktikk og pedagogikk, uten å slå sammen fagdidaktikk og pedagogikk. I PPU-rammeplanutkastet ser det derimot ut til å være en annen forståelse av profesjonsfag når det i §1 vises til "sammenheng mellom profesjonsfag, pedagogikk, fagdidaktikk og praksisopplæring". Vi regner med at det er tale om en skrivefeil og at det er "studiefag" det siktes til, ikke "profesjonsfag".

RAMMEPLAN FOR LEKTORUTDANNING FOR TRINN 8–13

1. 100 dager praksis

Praksis er en svært viktig del av lektorutdanningen. Ved UiB har det vært gjennomført flere tiltak de siste årene for å styrke praksisopplæringen. Ett tiltak er partnerskoleprosjektet der veiledere ved partnerskolene har fått tilbud om å delta på veilederkurs og mentorkurs. Som konsekvens av dette er vi i ferd med å få veiledere med denne typen utdanning i skolen.

I universitetets lektorutdanningsmodell er det relativt omfattende praksisopplæring. Lektorstudentene er i såkalte *skolebesøk* med forarbeid og etterarbeid i til sammen 15–18 dager i 1., 3. og 5. semester og har deretter selvstendig praksis i 7. og 8. semester. Praksisdelen i 7. og 8. semester er såkalt "fleksibel praksis" i 8 uker hvert semester. I løpet av disse ukene skal studentene ha en relasjon til skolene samtidig som de skal ha anledning til å følge undervisning ved universitetet. Denne praksismodellen har vært utfordrende. Dels på grunn av ulike forventninger fra praksisfeltet og fra universitetsmiljøene, men særlig på grunn av logistikk; som det å unngå kollisjoner mellom undervisning ved universitetet og praksis ved skolene. Det har vært nødvendig å gjøre individuelle tilpasninger med stor innsats fra praksisadministrasjonen og fagmiljøene. Det er fortsatt store muligheter for forbedring, men vi mener likevel at vi gjennom vår modell er på rett vei i arbeidet for å fremme integrasjon og kvalitet. Det er gledelig å konstatere at vår modellstruktur i stor grad samsvarer med den overordnede tenkningen rundt praksis i forslaget til ny rammeplan.

På bakgrunn av den sammenfallende overordnede tenkningen knyttet til lektorutdanning er det vi vil advare mot forslaget om minst 100 dager praksis i lektorutdanningen.

Vi mener hovedutfordringen i stor grad gjelder kvaliteten på praksis og for lite integrasjon mellom praksis, fag, fagdidaktikk og pedagogikk. Løsningen på disse utfordringene er ikke kvantitetstenkning, slik forslaget om 100 dager praksis kan tolkes som å være uttrykk for.

Ut fra universitetets erfaringer, er vi ikke overbevist om at å tallfeste 100 dager vil styrke integrasjon mellom praksis, fag, fagdidaktikk og pedagogikk. Snarere tvert i mot. Bakgrunnen for dette synspunktet er at de logistiske utfordringene med økt praksisomfang høyst sannsynlig vil måtte føre til at lektorstudentene må ha undervisning i egne faggrupper, i stedet for å følge samme kurs som andre fagstudenter. En slik separasjon gjør at den daglige kontakten med resten av fagmiljøet mistes, med de negative konsekvensene det har for integrasjon. Et annet moment er kostnadene knyttet til økt praksisomfang, i en situasjon der lektorutdanningen er underfinansiert. Finansieringsproblemer kan delvis løses med mindre individuell praksis og mer gruppepraksis, som ved i noen av utdanningene for grunnskolelærere. Men dette vil ikke innebære en kvalitetsheving av utdanningen.

Det vil også være praktiske utfordringer, etter som det spesielt i ungdomsskolen er mangel på individuelle arbeidsplasser for praksisstudentene.

Økt praksisomfang vil kunne gå ut over fagutdanningen. I og med at studentenes arbeidsuke skal være 40 timer, vil økning i én aktivitet gi mindre tid til andre aktiviteter og emner i utdanningen. Det er ikke realistisk at dette ikke vil gå ut over andre faglige emner, med mindre lektorstudentene skal ha langt større arbeidsbyrde enn andre studenter.

Samlet vurderes forslaget om praksisomfang på 100 dager som dårlig fundert, det kan få flere negative enn positive effekter.

2. Fordeling av praksis og emner i studieløpet

Etter vårt syn er det formålstjenlig å ha profesjonsfag i fire av fem studieår, å ha fagdidaktiske og pedagogiske emner både på bachelornivå og masternivå. Det vil kunne fremme integrasjon og fremme fordypning (som fagdidaktisk orienterte masteroppgaver) og slik sett har UiB i dag en ordning med profesjonsfag over fire år. Vi støtter rammeplanutkastet i hovedsynet om fordeling av praksis og emner.

3. Kvalitetssikring av praksis

UiB mener det er nødvendig med et system for å kvalitetssikre praksisopplæringen. Derfor stiller vi oss undrende til fjerning av formuleringene fra Rammeplanutvalget om at praksis skulle gjennomføres ved praksisskoler som var sertifiserte av utdanningsinstitusjonene i forhold til spesifikke krav, og i dette tilfellet til nasjonale retningslinjer for lektorutdanning og for PPU. Vi vil gjerne ha en formulering i § 6 om at det skal være et kvalitetssikringssystem for praksis i "Praksis": *"Praksisskolene skal være sertifisert av utdanningsinstitusjonen i henhold til et kvalitetssikringssystem."* Dette gjelder også for ettårig PPU.

4. Fordypningsoppgave i det tredje studieåret

Ved UiB er det litt ulike syn på spørsmålet om det skal være en fordypningsoppgave i det tredje studieåret. MN-fakultetet mener det bør være opp til institusjonene selv å avgjøre om det skal være en slik oppgave, HF-fakultetet har og tar en slik oppgave for gitt.

Begge fakultetene er likevel mot at en rammeplan skal spesifisere karaktersetning og evalueringsform av en slik oppgave. HF viser til at en ordning med "bestått/ ikke bestått" på en oppgave i lektorutdanningen, samtidig som det er bokstavkarakterer for alle andre bacheloroppgaver, vil gi fordypningsoppgaven lavere status enn ordinære bacheloroppgaver, med mulighet for også lavere prestasjoner.

5. Faglig fordeling og fordypning

UiB støtter forslaget om at det skal være minimum 60 studiepoeng i fag II, og at fagdidaktikk og pedagogikk skal ha 30 studiepoeng hver. Samtidig støttes formuleringene som åpner opp for å gjøre et lite skille mellom fagdidaktikk i fag I og fag II, som å fordele 20 studiepoeng

fagdidaktikk i fag I og 10 studiepoeng i fag II. Dette vil være i samsvar med overordnede mål om faglig fordypning og dessuten i samsvar med praksis i dag. Her må institusjonene selv få gjøre denne fordelingen, så lenge fagdidaktikk i begge fagene er representert.

Examen philosophicum vurderes som svært viktig i lektorutdanningen. Det er vanskelig å forstå hvorfor studiepoeng fra examen philosophicum er tatt inn i fag I. En slik endring bryter med den posisjonen ex.phil. har i norsk universitetstradisjon.

Også i synet på frie studiepoeng er det ulike syn ved lektorutdanningsfakultetene. MN-fakultetet vil ha minst 40 frie studiepoeng og foreslår derfor minst 140 studiepoeng til fag 1 (inkludert ex.phil.). Fakultetet viser til at institusjonene selv må kunne avgjøre slike spørsmål, og at det er sider ved faglig bredde og fleksibilitet i forbindelse med utenlandsopphold, som er relevante. HF-fakultetet har ikke kommentert spørsmålet om frie studiepoeng spesifikt, men fagmiljøene gir uttrykk for at frie studiepoeng skal gå til fag I. Det siste vil det være opp til institusjonen og fakultetene selv å avgjøre, at det ikke skal være en rettighet for den enkelte studenten. UiB støtter rammeplanutkastet i hovedsynet om 20 frie studiepoeng, men mener det samtidig er formålstjenlig å ha mulighet for 40 frie studiepoeng for institusjonene.

UiB støtter kravet om at en masteroppgave skal være minst 30 studiepoeng og oppfatter kravet om "profesjonsrelevant" i denne sammenhengen som at masteroppgaven skal være med på å gjøre studenten til en bedre lærer. Både fagdidaktisk og disiplinlig innretning vil være relevante. Rammeplanen poengterer at fagmiljøet og studenten skal kunne reflektere over profesjonsrelevansen, og det ser vi som positivt.

6. Tidsfrister

Universitetet i Bergen vil gjøre det vi kan for å få eventuelle endringer på plass så snart som mulig. Vi ser imidlertid som vanskelig å få dette til med de korte tidsfristene som er satt. Rammeplanen skal etter planen implementeres høsten 2013. Det vil gi institusjonene kort tid til å utforme nye studieplaner og emnebeskrivelser. Et eventuelt økt praksisomfang vil gi konsekvenser for fagsammensetning og studieløp, og det må inngås nye avtaler mellom ulike fagmiljø og ulike fakultet og nye samarbeidsavtaler med skoleeiere og praksisskoler. Vi foreslår derfor at forskriften trer i kraft fra og med høstsemesteret 2014.

7. Opptakskrav til lektorutdanning

Selv om opptakskrav til lektorutdanningene ikke hører hjemme i forskrift om rammeplan, vil vi benytte anledningen til å gi uttrykk for at opptakskravene ikke må være mindre enn opptakskrav til andre former for lærerutdanning, som grunnskolelærerutdanningen.

Vennlig hilsen

Sigmund Grønmo
rektor

Kari Tove Elvbakken
universitetsdirektør

